

Posudek na disertační práci Evy Krátké

Vizuální poezie v síti mezinárodní komunikace. Pojmy, kategorie, typologie

Cíl, který si ve své disertační práci vytyčila Eva Krátká, je obtížný - zmapovat názory na vizuální poezii v teoriích a programech druhé poloviny 20. století, utřídit je a nabídnout jejich základní klasifikaci, to vše pak spojit s českou poválečnou teoretickou reflexí a tvorbou. Předpokládá to znalost velkého množství pramenů a literatury a schopnost s ní pracovat. První části se autorka zhostila výborně, k druhé budu mít několik poznámek, spíš technického rázu.

Práce je rozdělena na tři hlavní části, v první se jednotlivé kapitoly věnují důležitým předobrazům vizuální poezie, autorka postupuje tematicky, nikoliv chronologicky, hlavní role je připsána dadaismu, od něj se vrací zpět k futuristům a až k Mallarméovi, pokračuje surrealisty a mezi to vkládá také pasáže z české tvorby první poloviny 20. století (Teige a okruh Devětsilu). Víc nežli samotná tvorba jsou v centru zájmu výklady pojmu vizuální poezie (a jemu blízkých termínů).

Druhá část byla, předpokládám, pro autorku klíčová, neboť se v ní věnuje už poválečné teorii a klasifikaci pojmu vizuální poezie. Je členěna do tří kapitol podle toho, jak jednotliví autoři přistupovali ke vztahu obrazu a textu: první se věnuje jazyku (písmu) jako optickému materiálu, základem druhé jsou převážně literární programové texty konkrétní poezie, u třetí je dominantní výtvarná stránka a tvorba se rozebírá z hlediska vizuální formy. Autorce je přitom jasné, že k žádné „čisté“ typologii dojít nelze, přístupy se kříží, mísí a prolínají. Spíš jde o to rozpoznat, jaký moment autoři ze širokého spektra projevů, komentářů a programů vyzdvihují, často se jedná o subjektivní přístupy samotných tvůrců vizuální poezie. Nejrozsáhlejší je první kapitola, v níž se srovnávají různé typologie zahraničních i našich autorů, po základním členění na akustickou, vizuální a konkrétní poezii následují často velice detailní klasifikace jednotlivých možností vizuální poezie (v širokém slova smyslu). Tento pojem je konfrontován rovněž s termínem experimentální poezie; v této pasáži vadí „namátkově vybrané příklady“ (S.K. Neumanna a F.X. Šaldy) poněkud neorganicky začleněné do textu. U českých autorů je zdůrazněna zásadní role Jiřího Valocha, který se dělením na sémantickou a asémantickou tvorbou dotkl otázky v některých formálně stavěných typologiích opomíjené, totiž významu slova. Souvisí to i s jeho konceptuálním zaměřením a pracemi ze 70. let, kdy záměrně rozpojoval vazby mezi označovaným a označujícím, rozbíjel konvenční vazbu mezi viděným a čteným, věnoval se tedy nejednoznačnému vztahu mezi obrazem a textem. Něco podobného dělal např. už René Magritte („les mots et les images“). V zaměření na významovou stránku vizuální poezie, tedy na přesahy ke konceptuálnímu umění, bych spatřovala další důležité téma, což nabízím jako námět k rozpravě při obhajobě.

Druhá kapitola vychází z literární teorie, tedy ze slova; třetí kapitola se zaměřuje naopak na umělecký kontext, takže jejím základem je obraz. Zde je právem velká část věnována Jiřímu Kolářovi a jeho Slovníku metod. Rozvržení do tří částí: optický charakter vizuální poezie – slovo – obraz je logické, i když nutno podotknout, že tato logika je zřetelná při obecném vytyčení problému a přístupu k němu, v konkrétních projevech (na což však autorka upozornila), se cesty mnohde spojují a proplétají, zejména při úctyhodném množství zpracovaných textů z různých koutů světa, které nejsou nikterak jednoznačně

zařaditelné. I proto je neustále zdůrazňován intermediální charakter zkoumané problematiky, jak naznačují také závěrečná schémata v obrazové příloze.

Poslední část disertační práce má název Individuální poetiky české vizuální poezie a věnuje se programovým textům českých autorů a ukázkám z jejich tvorby, opět tematicky rozčleněné. Vedle významných tvůrců uvádí autorka i méně známé postavy, které však výrazně přispěly k formování vizuální poezie i její teorie. Oblast vztahu obrazu a slova je pochopitelně širší, autorka se koncentrovala na vizuální poezii a toto téma zpracovala velmi pečlivě a s odbornou erudicí. Oceňuji, že české prostředí propojovala s mezinárodními souvislostmi, myslím, že by bylo přínosné více začlenit kontext středoevropské tvorby, kde jsou některé projevy velmi blízké těm našim, jejich východiska jsou obdobná, takže i významy těchto prací si odpovídají.

Pochvalu zaslouží, jak už bylo řečeno, množství zpracované literatury, výsledný dojem ale poněkud snižuje nabobtnalý poznámkový aparát, který je mnohdy obsáhlejší než text, který má komentovat. Když se k tomu ještě přidá systém odkazů na jiné odkazy, nepřehlednost roste. Snad proto jsou pak v závěru grafické tabulky? Není mi také zcela jasný systém citací v textu – některé jsou jeho součástí, jiné jsou odražené (jako kdyby se autorka také chtěla opticky přiblížit tématu), třebaže to nejsou ani celé věty. Některé citáty jsou přeložené (s. 106), jiné nikoliv (s. 105), někdy je originální znění v poznámce, jindy ne; nevím také, proč se italština ještě překládá do angličtiny (s. 102-103) apod. To jsou pochopitelně drobnosti v jinak velmi kvalitně zpracovaném tématu, oceňuji také rozhodnutí autorky věnovat se teorii a provázat místně (i časově) vzdálené programy a názory. Doporučuji k obhajobě.

doc. Alena Pomajzlová, PhD.

1.8.2013